

Štev. 13.

V Trstu, 10. julija 1891.

Letnik IV.

Avstrijski Poljaki pa slavizem.

V državnem zboru je rekel poljski poslanec Popovski med drugim, da slavizem ni Poljakom vreden pipe tobaka. Poljski klub se je te izjave na zunaj sramoval nekoliko in je silil Popovskega, da bi popravil svoj izrek, v smislu, kakor da bi bil on menil „panslavizem“. Ali Popovski je ostal pri svoji trditvi; prav je storil, ker jedino takó je ostal odkritosrčen, v tem ko so njegovi tovariši jednakega mišljenja, pa se hočejo nasproti drugim Slovanom kazati boljši, nego so.

V resnici, še nikdar niso poljski poslanci v državnem zboru govorili takó odkrito, takó naravnost in brezobzirno proti Rusiji, ruskemu narodn, slovanski politiki, slovanski kulturi, sovražno proti vsemu temu, kar je zares slovansko, kakor pri letošnji proračunski debati v državnem zboru Dunajskem. Izjave Javorskega, Bilinskega, Madejskega, Popovskega in Pininskega ostanejo zgodovinsko zabeležene, in bodo pozni rodovi ostalih Slovanov, kolikor se jih reši potopa v zapadni kulturi, strmeli nad kratkovidnostjo in protislovanskim napravljem današnje poljske frakcije v Avstriji, frakcije, katera koplje avstrijskemu odlomku poljskega naroda, kakor drugim avstrijskim Slovanom grob.

Kar cinično je mišljenje poljske frakcije o tem, kar bi moglo jedino rešiti Poljake in ostale zapadne Slovane. In vendar kaka britka ironija je v vsem tem vedenju!

Avstrijski Poljaki so pomagali vstvariti duvalizem in ga podpirajo z vso svojo močjo tudi sedaj. Z duvalizmom so postali oni poleg Madjarov orožje, ki se uporablja proti avstro-ogerskim Slovanom. Poljaki sami so se izjavili v zadnjih sejah državnega zbora, da so orodje vladno, da jim je torej postopati, kakor zahteva vlada. Oni delajo in delujejo proti Slovanom v Cislitaviji ravno takó, kakor v ogerski polovini Madjari. Oba ta naroda sta klin ali zagvozda proti Slovanom. Oba sta s stališča

obče politike orodje te politike, ki v poslednjem cilju služi pangermanizmu.

Da bi germanizujoča politika ne imela teh dveh narodnostij za svoje orožje in orodje, iskati bi jej bilo treba drugih sredstev, a vprašanje je, ali bi dobila takó pripravna sredstva za svoje namere.

Poljaki po takem so, v nesrečo Slovanov, v stoletjih prirejevano in sedaj utrjeno ostro orožje, katero seče rane v telo Slovanstva. Kljub temu, da so oni orožje in orodje tujstvu, vedejo se kot samostalen, samooblasten narod. Oni menijo, da odločujejo sami sebi osodo, da zadoščujejo sami sebi, da jim je možno ostati in ohraniti se brez pomoči drugih Slovanov, sosebno pa ruskega naroda; dá, njim „ni slavizem vreden lule ali pipe tobaka“! V tem ravno je največa ironija. Poljaki in specijalno gospodovalna poljska frakcija v Avstriji se vzdržujejo jedino s tem, da se izrabljajo proti slavizmu. Da bi ne bilo slavizma, bi slovanski nasprotniki ne potrebovali poljske frakcije kot orožje in orodje proti slavizmu. Jedino vsled tega, da živi slavizem, da živé poleg Poljakov še drugi Slovani in sosebno Rusi, so Poljaki pangermanizmu in dosledno kot orodje raznih germanizujočih činiteljev potrebni.

Ohranjenje Poljakov avstrijskih, dozdevno samostalno gospodstvo poljske frakcije avstrijske je torej závisno od življenja slavizma, in moč teh Poljakov, te gospodovalne frakcije se bo slabšala in krčila po razmerah oslabljevanja in onemoglosti ostalih avstrijskih Slovanov, sosebno pa Čehov, Slovencev in nekoliko Srbohrvatov.

A s širšega pogleda bi niti Poljakov več ne bilo, niti teh Slovanov, proti katerim se rabijo Poljaki kot orodje in orožje, ako bi ne bilo onega slovanskega naroda, katerega najbolj sovražijo in črnijo Poljaki: — ako bi ne bilo vsesкупnega ruskega naroda. Jedino to, da je ruski narod velik in močen, varuje Poljake in

ostale Slované, da jih ne tujčijo takó naglo in brutalniše, nego se je godilo in se godi. Kaj pomenjajo dandanes pojedini narodiči slovanski, naj si šteje kak tudi 9 ali 10 milijonov nasproti raznarodujočim agresivnim narodom, ki štejejo v pojedinih državah 30, 40 in celo 50 milijonov duš? In kaj naj rečemo še le o taki frakciji, kakoršna je poljska, ki zastopa v Avstriji po največ 3 milijone poljskega naseljenja?

Strah pred Slovanstvom kot takim, se posebno pa pred velikim ruskim narodom, kroti vsaj nekoliko agresivne narode, se posebno pa napravljene pangermanizma, da postopajo nekoliko položniše proti pojedinih slovanskim narodom. In kjer so nacionalne države, ktere se ne bojé slovanskih svojih odlomkov, ne poštejajo dovolj niti skupnega Slovanstva in zunanje politike ter naravnost tujčijo z odbranimi sredstvi te slovanske ostaline. To vidimo v Italiji, kjer se je na stoletja branil slovenski narod na Benečanskem, in kjer ga je ostalo doslej kakih 50.000 duš; a odslej ta odlomek kar nagloma potaplja v latinski kulturi.

Še očitniše pa je germanizovanje Poljakov, ki so pod Prusijo. Tu so kar sklenili zakon, vsled katerega se s pomočjo 100 milijonov mark pokupujejo poljska zemljišča, da se razseli in raznarodi poljski narod, pa razširi nemško pleme na doslej poljskih zemljah. Nemška Prusija se je čutila takó mogočna, da ni poštevala niti sosedne Rusije in skupnega Slovanstva, še manj pa ostale civilizovane Evrope, katera, ako bi ne bila pristranska nasproti Slovanstvu, bi bila utegnila protestovati proti raznarodovanju poljskega, drugače toliko hvaljenega kot plemenitega, za zapadno kulturo toliko ne samo vnetega, ampak v tej kulturi tudi živečega naroda. Ali se je kdo zmenil za ta plemeniti narod, ko je Bismarck dosegel sto milijonov mark za njegovo raznarodovanje in razposedovanje?

A zakaj molčé nemške stranke v obče o raznarodovanju Poljakov na Poznanjskem, v tem ko se jim dobrikajo v Avstriji? V Nemčiji ni poleg onemoglih lužiških Srbov drugih slovanskih bolj ali manj močnih odlomkov, da bi bili potrebni Poljaki za njih razdvojevanje in oslabljevanje. Da bi živeli v Prusiji še drugi Slovani, ki bi šteli po 2, 3 ali več milijonov duš, bi takoj porabljali poljsko plemstvo proti tem 2, 3 ali večmilijonnim Slovanom, in na Poznanjskem bi Poljaki še vzdrževali se kot orodje proti njim, dokler bi ne izvršili te svoje, za germanizovanje vsekakor povoljne zadače. Poljaki poznanjski nimajo torej sreče, da bi se jim dovolilo — podaljšanje naravnega narodnega življenja, kakoršno uživajo v polni meri avstrijski Poljaki. Ti poslednji bodo torej še nekaj časa mirno živeli; ko odigrajo svojo ulogo, pride vrsta pa tudi na nje, kakor na pruske Poljake.

Razvidno je iz različnega postopanja nasproti Poljakom v istih dobah, da je življenje avstrijskih Polja-

kov zavisno od tega, kako dolgo se vzdržé drugi Slovani avstrijski.

Z vstvarjenjem duvalizma je določeno Poljakom avstrijskim krajše narodno življenje, ako ga je še kaj samostalno-slovanskega v njih; kajti duvalizem pospešuje raznarodovanje slovanskih narodov, in ravno zaradi tega ugaja duvalizem ne samo avstrijskim nemškim strankam, ampak tudi velikoremskim politikom. S tem, da avstrijski Poljaki še nadalje podpirajo duvalizem, izpodkopujejo tla tudi odlomku poljskega naroda, ki je v Avstriji.

V Cislitaviji hočeti nemška liberalna in nacionalna stranka ponemčiti Čehoslovane, Slovence in nekoliko Srbohrvatov. Nemški nacionalci imajo v svojem programu točko, da se Galicija izloči iz cislitavskih krajev in dežel.

Sedaj, kakor menijo nemške stranke, ni še čas za tako odcepljenje: potrebujejo še udeležbe Poljakov v državnem zboru za razne zakone, ki bi imeli namen ponemčevati v še večji meri imenovane Slované. Torej tudi v državnem zboru kažejo dozdevno moč in oblast člani poljske frakcije jedino vsled tega, ker so potrebni za protislovansko politiko. Ko jih ne bodo potrebovali več v državnem zboru, pošljejo jih domu, in tu ostanejo gospodje in gospodarji samo nad avtohtonim ruskim narodom.

Po načrtu nemških strank utegnejo Čehoslovani, Slovenci in neki odlomki srbohrvaški ponemčiti se prav kmalu, ko se napravijo še zakoni za neposredno ponemčevanje. Ako in kedar se uresničijo te namere, potrkajo iste stranke na vrata poljske frakcije. Ta v tem času dozori za zapadno kulturo še bolj, nego doslej, prvič s tem, da se bodo zakoni ponemčevanja obračali tudi proti Poljakom, s pomočjo katerih se sklenejo ti zakoni; drugič bodo Poljaki z vsem svojim protislovanskim postopanjem in življenjem v zapadni kulturi oslabljeni takó, da jim ostane še samo jezikova lupina.

Nemške stranke pa bodo imele toliko sredstev na razpolaganje, da jim poberejo tudi to lupino kot zadnji ostanek, ki je še spominjal na to, da je bil nekaj tudi odlomek avstrijskih Poljakov slovanskega pokolenja.

Po vsem tem je zadača in osoda avstrijskih Poljakov jako jasna. Oni so potrebni za podpiranje duvalizma in torej poleg Madjarov kot druga zagvozda proti ostalim Slovanom skupnega cesarstva. V Cislitaviji so sedaj še potrebni kot pomočniki nemške liberalne in nacionalne stranke, da tlačijo stremljenje teh Slovanov za dosežanjem narodnih, narodnopolitiških in zgodovinskih državnih prav, in da omogočijo zakone za neposredno pospeševanje germanizovanja. Po odigrani ti ulogi bodo potrebni samo za nadaljnje oslabljevanje ruske narodnosti v Galiciji in za samosvoje popolno potopljenje v latinsko-nemški kulturi.

Kolikor marljiveje se bodo Poljaki bratili s tujče-

valnimi in agresivnimi nemškimi strankami, tem prej se potujčijo slovanski narodi, a zajedno s tem prikrajša poljska frakcija gospodstvo tudi sebi, poljskemu narodu pa življenja.

Po vsem tem ni res, da slavizem ni za poljsko frakcijo in poljski narod niti pipe tobaka vreden; vreden je temveč toliko, da je gospodstvo te frakcije zavisno jedino od slavizma in podaljšanje življenja avstrijskega odlomka poljskega naroda jedino od daljnega življenja ostalih zapadnih slovanskih narodov. Ti ostali slovanski narodi, s Poljaki vred, imajo pa ravno v slavizmu ono moč in oni vpliv, ki zabranjuje, da se ne rabijo okrutniša sredstva za njih raznarodovanje, nego

bi se rabila, ko bi slavizma — ne bilo. Slavizem utegne morda vplivati še toliko, da se ne bodo ponavljala taka sredstva drugod, kakor so se izsledila na Poznanjskem. Slavizem utegne vplivati, da pangermanizem ne doseže svojih namenov v Avstro-Ogerski po svojem uže davno napravljenem računu in tako naglo, kakor je tudi označeno v tem računu.

Slavizem, toliko razvpiti slavizem, utegne konečno rešiti zapadne Slovane, kakor Avstro-Ogersko, od agresivnih držav in narodov; ako se rešijo s tem tudi Poljaki, — ne bode zasluga sedaj gospodovalne in kot orožje in orodje proti Slovanom in Poljakom samim rabljene frakcije!

Jubilejna razstava in vsesokolski shod v Pragi.

Z Dunajskimi punktacijami si je staročeška stranka izpodkopala tla, načelnik nje pa si je podpisal politično smrt. Nasprotniki češkega naroda so menili, da bodo delali ž njim, kakor njim drago.

Osamiti so hoteli nove zastopnike češkega naroda, in delali so na to, da bi ostal ves češki narod osamljen. V svet so trobili, da je češki narod popuščen od vseh strani, da nima nikake veljave, a gospôda niso pomislili, da uprav s takimi neprestanimi ekspektoracijami so sami najbolj in najevidentneje dokazali in predočujejo vsemu svetu *veliko važnost naroda češkega v naši državi* in priznavajo s tem, *da se vse naše položnje suče okolu tega národa*. Pravo za pravo ne bi trebalo drugega dokaza o visoki ceni naroda češkega. Ali previdnost božja je hotela, da se je temu narodu v istem trenutku, ko so z vseh strani skušali prezirati in smešiti njegove sedanje zastopnike, posrečil nov dokaz, kakove sile tiče v njem, sile, ob katerih se utegne razbiti vsako bodisi še tako besno nasprotstvo. S svojo *jubilejno razstavo* dokazal je narod češki, da je kulturni narod v polnem pomenu te besede; dokazal je, da sme po vsej pravici zahtevati, da ga drugi kulturni narodi evropski vsprejmejo v svojo sredo. Vsi mi, ki smo doslej videli jubilejno razstavo Praško, divili smo se velikanskemu napredku tega naroda na političnem, kulturnem, znanstvenem in narodnogospodarskem polju; ta napredek nam jasno dokumentuje ravno ta jubilejna razstava. Okolo 700.000 ljudij obiskalo je doslej

to razstavo, in vsa ta množica, rezšedša se na vse vetrove, kliče glasno vsemu svetu: da so vse psovke na narod češki le nesramna klevetanja, da je narod ta čil in jak, da njegova intelektualna svojstva značijo ogromno silo, in da to silo gotovo ne bode možno zrušiti z lehka nikakor, *in da mora ta narod počtevatí vsakdo, ki vodi krmilo vladne naše politike*. O tem so uverjeni vsi oni, ki so doslej videli jubilejno razstavo Praško, in to je narodu češkemu v posebu ponos, vsemu avstrijskemu Slovanstvu v veliko tolažbo.

Dne 27., 28. in 29. junija praznoval je narod češki še drugo velikansko narodno slavnost: *II vsesokolski sestanek*. Kakor nam je jubilejna razstava svedoštvo o velikanskem napredku naroda češkega in o njegovih kulturnih zmožnostih, tako nam je sokolski sestanek manifestoval izbornu njegovo *organizacijo*, in malone idejalno *disciplino*, kojiej se pokoré vsi njegovi sinovi! Nam Slovencem, ki smo videli vse to, bili so ti pojavi v pouk, da je naše sokolstvo še v povojih, in da imamo o zadači sokolstva le nejasne in meglene pojme. Ogromna množica 7-8000 Sokolov, izborni red, ki je vladal med to množico, in pa idejalno oduševljenje, o kojem smo se osvedočili pri vsakem koraku, klicali so nam, da se imamo mi Slovenci še mnogo mnogo učiti. O tem predmetu dala bi se napisati cela vrsta člankov. To pa tu ni naš namen. Pouk pa, ki smo ga prinesli iz Prage domov, je ta-le: *vsí oni, ki deklamujejo o onemoglosti naroda češkega, varajo brezvestno sebe in druge*. — č.

O kritiki dra. Mahniča.

III.

K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

(Dalje).

d) **Gledé na bogosluženje, specijalno liturgijo ali mašo.** (Nadaljevanje). Po takem imamo pač pravo, v svetem

Hilariju Piktavskem častiti jednega največih svetih očetov cerkvenih učiteljev in čudodelnikov in dosledno njegovo veliko avtoriteto tudi pri njegovih vrstnikih počtevatí kot merodavno. Taka avtoriteta svetega Hilarija pa je zadoščevala v IV. in V. stoletju uže sama po sebi, ko so imeli vse vzroke, bati se rastočega arijanizma, da je nameram Hilarija v skupni

Praefectura Galliarum prijazno in rad pomagal vsak ortodoksni škof. Da je bilo to dejanski takó, zato imamo tudi pozitivnih dokazov, in nam je v ta namen treba pokazati samo na znano delovanje svetega škofa Evzebija Vercelliškega v Italiji (izvoljenega od klera in naroda l. 340), spomin katerega praznuje cerkev v dan 1. avgusta, kakor tudi 15. in 16. decembra.¹⁾

Radostno vsprejemanje in naglo razširjanje liturgije svetega Hilarija v ozemlju Praefectura Galliarum bilo je torej zagotovljeno uže po imenu njenega velikega sestavitelja; državno-politiška skupnost diecez ali dežel, ki so sestavljale to prefekturo, kakor tudi nacionalne simpatije so jo pospeševale, in se je priporočala ne samo zaradi tega, ker je bila prikladna, v teh deželah zadovoljiti, kakor rečeno, dolgo čutjeno potrebo, ampak tudi za tega del, ker so to potrebo še posebe čutili, v pogledu razsajajočega arijanizma.

Mi sicer nimamo natančnih vestij o celi bitnosti, gledé na časne in krajne potrebe različnega arijanskega bogoslužja; no mi poznamo boje ortodoksnih z arijanci zaradi posamičnih izrazov nicejsko-konstantinopolitanskega veroizpovedanja, in jo torej jedva zagazimo, ako denemo, da je bila grška liturgija, katero jih je v Praefectura Galliarum umelo le malo več, in katera je omogočevala tje prodirajočim arijanskim škofom in svečnikom, da so svojemu varstvu pripadle vernike, ne da bi bili ti verniki niti zapazili, privajali k arijanski krivi veri, jedino s premembo nekoliko izrazov, na primer „*ὁμοούσιος*“ (consubstantialis) v veroizpovedanju in v liturgiji v obče.²⁾

¹⁾ Sveti Evzebij, ki mimogredé rečeno, je bil poleg Ambrozija prvi škof, kateri je na zapadu samostansko življenje, na vstoku uže običajno, združil s svečeniškim stanom in je skupno živel s svojim katedralnim klerom, udeležil se je leta 355 v Milanu vršene sinode, odlikoval se je na njej kot predbojevnik ortodoksije proti arijancem ter je bil zaradi tega od cesarja Konstancija prognan v Scitopol (Scytopolis) v Palestini, od ondot pa so ga spravili v Kapodocijo in potem v gornji Egipt. Ko je zasedel prestol Julijan Odpadnik (361), bil je osvobojen ter je šel k svetemu Atanaziju v Aleksandrijo, kjer je bil prisoten pri koncilju (362); od ondot tekkel je v Antijohijo in druga vstočna središča, na kar se je vrnil v svojo škofijo preko Ilirije. *Tukaj mu je bila prva skrb, da bi se obrnil do svetega Hilarija Piktarskega in se z njim ozko združil v pobijanje arijanstva*; na to pa je šel v Milan, da osebno nastopi proti tamošnjemu škofu Avsenciju, ki je bil razglašen kot arijanec. Na ukaz cesarjev se je vrnil v svojo škofijo in je umrl l. 371. Njegovo blaženo delovanje svedoči pač dovolj o veliki avtoriteti svetega Hilarija, katerega niso samo v pravi Galiji, ampak tudi v sosednih deželah častili kot voditelja ortodoksnih.

²⁾ V prvih stoletjih krščanskega štetja so bile stvari pač popolnoma drugačne celó v pravi Galiji, ki je bila jedro Praefecturae Galliarum. Kakor povsod ob severnih bregovih egejskega, joniškega in jadranskega morja (Illyricum), tako so imeli Grki tudi ob obrežjih sredozemskega morja svoje naselbine, in je bila med poslednjimi sešobno Marseljska naselbina v Galiji izrednega pomena. Jednakovrstna nadarjenost, kakor tudi sorodnost jezikov Galcev in Grkov, sešobno pa to, da poslednji niso hodili osvajat si zemlj z mečem, temveč so samo posredovali trgovino, je napravilo iz Galcev, kakor poroča Strabon, take prijatelje Grkov, njih kulture in jezika, da so pisali grški celó svoje pogodbe, in grški učitelji jezikov ali

Za zaprečenje tega je bila latinska liturgija popolnoma primerna, in ravno zaradi tega so utegnili svetemu Hilariju skušeni škofje vstoka, s katerimi se je bil sprijaznil za svojega prognanstva, toplo priporočati, da naj sestavi latinsko liturgijo. Ljudskim množicam je bila latinščina se ve da tudi tuja, vsekakor nerazumljiva; no takó imenovana inteligencija je govorila ali vsaj razumela bolj ali manj latinski, ker latinski jezik je bil jezik gospósk. Šlo je zato, naobražene sloje privaditi k njim umevni strogo ortodoksni liturgiji, katera bi izražala od arijancev in pelagijancev pobijane verske dogmate, da bi s pomočjo take liturgije zaprečili vsakatero svojevoljno spremembo izrazov, katera bi bila takoj očitna.

Po sreči nam je jeden del od Hilarija sestavljene prve latinske maše znan, kajti palimpsest, ki ga je Niebuhr zasledil v Sanktgalski biblioteki, pripisuje učeni Bunsen, ki ga je priobčil in kritiški pojasnil, s pravom svetemu Hilariju³⁾, ker po pisavi in vsebini, katera poslednja ima po svojem oratorskem vzletu znak vstočne liturgije, pripada nesporno IV. stoletju, torej oni dobi, v kateri je Hilarij in sicer jedini Hilarij spisal svojo latinsko liturgijo, vrhu tega govori za to kraj (Sanct Gallen), kjer se je našel palimpsest. Ta odlomek je velike važnosti, ker prihaja iz predgotske dobe in sicer od najodločnejšega nasprotnika arijanskega krivoverja, vrhu tega obseza ravno najbitveniši del liturgije, namreč molitev po serafskem slavospvu, potem *verba institutionis* in po teh, kakor je to pri vseh vstočnih liturgijah, *Ἐπίκλησις* (Invocatio, klicanje), dasi ne popolnoma, ampak samo njen začetek.⁴⁾

Takisto važen pa je tudi kodik (kodeks), kateri je Mone zasledil v Reichenauer-ski opatiji nekdanje Avstrazije,⁵⁾ dà malone še važnejši zaradi tega, ko kaže isti jednajst starih galikanskih liturgij vernikov, katere se razločujejo samo toliko, kolikor so se imele ob mnogoterih prilikah rabiti, sedaj ta, sedaj druga, oziroma so imele odgovarjati namenom vernikov. Mone, ki je zasledil svoj kodik še le po odstranjenju pozneje, VIII stoletju pripadajoče maše, katera je bila pisana vrhu najdenega kodika, bil je takó zamaknen

zdravniki niso bili redki niti v severni Galiji. Isto poroča Julij Cezar (Bell. gall. VI: 14), ko navaja, da ob njegovem prihodu v Galijo je bil ondi uradni jezik grški.

Galija je bila torej ob času podjarmljenja po Rimljanih dežela, napojena z grško kulturo, in tej kulturi so mogli rimski zmagovalci s svojimi legijami samo škodovati. Ako pa to zgodovinsko dejstvo z jedne strani pojašnjuje zasnovanje prvih krščanskih cerkev Galije prek in prek po Grkih: ni prezirati z druge strani, da za rimskega gospodstva je grščino polagama izpodrinil latinski jezik, in jedva se motimo, ako si mislimo, da je bilo to uže v IV. stoletju.

³⁾ Bunsen v svojem delu „Hippolyt und seine Zeit“ priobčuje palimpsest pod naslovom: „Preces in missa pro defunctis auctore, ut videtur, S. Hilario episcopo Pictaviensi (ex codice palimpsesto bibliothecae Sangalensis secundum Niebuhrii apographum)“.

⁴⁾ Ta začetek se glasi doslovno: „Fiat nunc quiesumus indulgentissime Pater per invocationem nominis Tui atque infusionem Spiritus Tui Sancti creaturis omnibus haec creatura“. Nadaljevanje se ni dalo razložiti.

⁵⁾ Hrani se sedaj v knjižnici velikega vojvode v Karlsruhe (N. 253).

vanj, da ga je prvotno pošteval kot II stoletju pripadajočega. No ta kodik pripada po pisavi IV., po vsebini pa V. stoletju, in Bunsen ga pripisuje svetemu škofu Pirminiju.⁶⁾

Vsekakor se vsebina teh liturgij po svoji obliki z zgorej omenjenim odlomkom liturgije svetega Hilarija in z vstočnimi liturgijami v obče tudi gledé na razvrščenje molitev vjema takó, da bistvena sprememba prve latinske galikanske liturgije IV. stoletja je izključena daleč do V. stoletja, in prav za prav v pogledu na VI. stoletju pripadajoči prepis, ki ga kaže kodik Monejev, do VII. stoletja.

V resnici, tudi nam ohranjeni mnogo pozneji, ker koncu VII. in prvi polovini VIII. stoletja pripadajoči kodiki galikanske liturgije se ne razločujejo mnogo od kodika Monejevega. Vpliv gregorijanskega rimskega sakramentarija (misale) se ne kaže močno niti pri pač nekoliko poznejše redigovanem kodiku, ki so ga našli v Vatikanski knjižnici (N. 493) in mu napačno pridelali napis „*Missale romana*“, in ki ga je imenoval Tomasini „*Missale gallicanum*“, Mabillon pa „*vetus missale gallicanum*“, in je še sedaj v obče znan kot „*Missale gallicanum*“, ker izraža v celoti rezko tip vstočnih liturgij in dosledno verske dogmate ter se obrača proti krivim naukom pelagijancev in arijancev, kateri nauki so katoliško cerkev vznemirjali zlasti od IV. stoletja. Še manj se kaže vpliv rimske liturgije pri starejšem kodiku, ki ga je kardinal Bona zasledil v knjižnici švedske kraljice Kristine (N. 626), ki ga je imenoval Tomasini „*Missale gothicum seu gallicanum*“, Mabillon pa „*gothico-gallicanum*“, in ki je sedaj običajno poznan kot „*Missale gothicum*“.⁷⁾

§) Liturgija v Španiji.

Naposled navedeni kodeks se je po dovolj soglasnem mnenju učenjakov neki rabil v Narbonskem, torej v onem delu prave Galije, ki je bil dalje časa politiški in cerkveno najtesneje zvezan s Španijo; imamo torej v tem kodiku staro liturgijo Španije, za kar govori tudi soglasje s špansko ali špansko-mosarabsko (hispano-mosarabico) liturgijo XI. stoletja, katero je priobčil kardinal Ximenes leta 1500. Nebistvene razlike, ki so med obema liturgijama, dajo se naravno razlagati iz tristoletne dobe, katera izpolnjuje daljavo med VIII. stoletjem, kateremu pripada *Missale gothicum*, in XI. stoletjem, iz katerega je prepis liturgiae hispano-mosarabicae. Saj je jedva misliti, da bi se v treh stoletjih ne bile tudi na španski liturgiji izvršile kake spremembe, zlasti ko je španska cerkev spadala k rimskemu patrijarhatu, in so

njeni nekdanji ozi odnošaji k vstoku po sili morali prenehati, odkar je bil nastal razpor med vstokom in zapadom, kateri je končno vedel do razkola.

Sicer pa se učenjaki vjemajo o jako bližnji sorodnosti starih liturgij Španije in prave Galije, kakor tudi o vstočnem tipu obeh. Prepirajo se samo o tem, ali je bil ta tip ondi že prvotno ali pa se je tje zasadil še le po Gotih, kakor tudi o tem, ali se je v svojem bistvu jednaka liturgija iz prave Galije razširila v Španijo, ali pa, naobratno, iz Španije v Galijo.

Kar se dostaje prvega vprašanje, smo gledé na pravo Galijo dokazali že zgorej, da so tje krščanstvo zasejali Grki neposredno iz Azije, torej z vstoka, in temu pritrjujejo blizu v obče. Iz tega pa sledi naravna posledica, da tudi liturgija Galije ni mogla biti druga, kakor vstočna, kar brezdvombeno dokazuje tudi zgorej razgovorjeni in najbistveniši del stare galikanske liturgije obsezajoči palimpsest Niebuhrjev, ker kaže nesporno tip vstočnih liturgij, zajedno znake proizbanja iz IV. stoletja in pripada dosledno predgotški dobi. Gledé na uvedenje krščanstva v Španijo pa se mnenja učenjakov razlikujejo bolj, vendar niso taka, da bi razveljavila zgodovinsko dejstvo, da se je tudi na Špansko krščanstvo zasejalo neposredno z vstoka, in da dosledno je mogla tudi španska liturgija biti prvotno le vstočna.

Prepirajo se o tem, ali se je krščanstvo v Španijo zasejalo po apostolu Pavlu, ki je namerjal ondi propovedovati evangilije (Rom. XV. 24), ali pa po apostolu Jakobu (sinu Zebedejevem), oziroma po učencih jednega obeh apostolov? Za Pavla, kakor se kaže, govori pasus svetega papeža Klementa I (I ad Cor. 5);⁸⁾ za Jakoba govori pozitivno konstantno sporočilo španske cerkve, in to sporočilo je za pravo priznal papež Kalist II (1119-1124).⁹⁾ Nimamo povoda, da bi se vneli za to ali ono mnenje, ker v oni dobi, torej v I. stoletju našega štetja, je liturgija kazala povsod le vstočni tip. No mi imamo pač pravo ravno v pogledu na poslednjo okolnost iz napisa spomenika,¹⁰⁾ cesarju Neronu (54-68) v Luzitaniji postavljenega povodom ondot zaukazanega prosledovanja kristijanov, izvajati posledico, da liturgija prosledovanih, pač mnogoštevilnih španskih kristijanov prvega stoletja je bila vstočna, za kar, kakor tudi za dolgo trajanje vstočnega tipa španske liturgije, govore tudi ozki odnošaji španske k vstočnim cerkvam, sosebno k Konstantinopolitanski, ki se dajo dokazati do VII. stoletja.¹¹⁾ Sicer pa je Lesleus

⁶⁾ Mi menimo videti v njem misale, ki ga je spisal sveti galikanski škof Evstazij s pomočjo Marseljskega svečenika Muzeja (Musäus) v V. stoletju po vzoru Hilarijevem, ker se njegova vsebina, kakor je jako očitno, vjema s popisom mišljenega misala, kateri popis nam je takisto V. stoletju pripadajoči, torej najbolje poučeni Marseljski svečenik Gennadius sporočil v svojem delu: „*De viris illustribus*“ cap. 72. Tekst tega popisa, da se ne bomo ponavljali, navedemo bolj zdolej.

⁷⁾ Tudi ta, kakor je očitno, starejši kodeks je bil jedva spisan pred poslednjim desetletjem VII. stoletja, ker je jedna njegovih maš posvečena spominu svetega škofa Leodegar-ja. Najbrže pripada tudi on VIII. stoletju.

⁸⁾ Stavek, da je Pavel prišel do mejnikov zapada („*τὸ τρίμα τῆς βοσείας*“), je jako nedoločen in se da razkladati mnogotero.

⁹⁾ Florez Espana Sagrada Mantuae 1748 tom. III. Appendix N. 9, § 2, pag. IX.

¹⁰⁾ Ta napis je sporočen v Gruteri Thesaura inscript. n. 9 in se glasi: „*Neroni Cl. Caes. Aug. Pont. Max. ob provinciam latronibus et his, qui novem generi humano superstitionem inculcabant, purgatum*“.

¹¹⁾ V IV. stoletju je sveti Joannes Chrisostomus Konstantinopolitanski posvetil španski cerkvi prav posebno pozornost (Opera edit. Gaume tom. III pag. 722 Ad Olympiadem epist. XIV.), da, poslal je celo tje mlašč škofa Unilo (Unilas), in ti odnošaji nika-

(societatis Jesu) dokazal, da v Španiji, kamor se je krščanstvo zasejalo neposredno z vstoka, je bila prvotno običajna vstočna liturgija; in napravil se je proti temu samo jeden

kor niso do cela prenehali po pridruženih Praefectura Galliarum k rimskemu patrijarhatu za svetega papeža Leona Velikega. Ne gledé na Braganškega škofa Martina, ki je kanone konciljev preložil na latinski jezik, da bi jih napravil pristopniše Špancem, poznamo dva škofa, ki sta bila dalje časa v Konstantinopolju. Španski škof Ivan je bil ondi še v VI. stoletju sedemnajst let, in tudi sveti škof Leander Seviljski, kateri je na prvem mestu spreobrnil arijanske Gote, ki v ostalem si ni pridobil manj zaslug nego njegov brat

ugovor, ki ima navidezno, pa tudi jedino navidezno nekoliko opravičenja, torej je vreden, da si ga ogledamo poblize. ¹²⁾
(Dalje pride.)

zajedno naslednik na škofovski stolici Seviljski, sveti Izidor, tudi za redakcijo prvotno po poslednjem imenovane španske liturgije, bival je v VI. stoletju dolgo časa v Carigradu, kjer ni bil v prijaznih odnošajih jedino s svetim Gregorjem (poznejšim velikim papežem Gregorjem), ki je ondi takisto bival zastran papeževih poslov ali opravil, ampak tudi s tamošnjim patrijarhom Ivanom Postilcem.

¹²⁾ V delu „Missale mixtum secundum regulam, praefatione et appendice ab A. Lesleo societatis Jesu ornatum Romae 1755“.

Sv. Ćirilu i Metodu.)

Slavimo slavno Slaveni
Tisućoročnu godinu,
Odkada narod prosinu
Pod slavnim krsta zlameni.
Slava solunskomu porodu,
Slava Ćirilu, Metodu! — Slava!

Mudrinom ljudskom bogata
Desnicom višnjom izbrana
Plemenu medju pogana
Planuše sveta dva brata;
Slava solunskomu porodu,
Slava Ćirilu, Metodu! — Slava!

Iz Carigrada krenuše,
Bugare, Srbe, Morave
Kristovom stadu pribave,
Pod umni jaram stegnuše;
Slava solunskomu porodu,
Slava Ćirilu, Metodu! — Slava!

Spasovu prvi nauku
Slavenskim siovom odješe
Božiju službu slovješe
Rieči poznatom u puku;
Slava solunskomu porodu,
Slava Ćirilu, Metodu! — Slava!

Slava der slava! kliknimo
Otcu sa sinom i duhom!
Trojicu slavom trostrukom
Sad i do vieka slavimo!
Slava solunskom porodu,
Slava Ćirilu, Metodu! — Slava!

Niemac ih progna vladika
I krivovjerjem potvori,
Rimski ga otac ukori
Prizna jim djela velika;
Slava solunskomu porodu,
Slava Ćirilu Metodu! — Slava!

Biskupe tim ih postavi
Slavenskog vrhu naroda,
Slavenin neka Gospoda,
Vlastitom rieči proslavi.
Slava solunskomu porodu,
Slava Ćirilu, Metodu! — Slava!

Divno te crkva uredi
Jeziče sveti slovinski!
Uz grčki, uza latinski
Za božju t' knjigu obredi!
Slava solunskomu porodu,
Slava Ćirilu, Metodu! — Slava!

Blažena braćo! Slavjane
Pred Bogom sad zastupite
Milost im vi izprosite,
Da jedno stado postane!
Slava solunskomu porodu,
Slava Ćirilu, Metodu! — Slava!

Amin.

*) „Obzor“ je sada na čast sv. Ćirilu in Metodu priobčil to pesem, katero je zložil Medo Pučić leta 1863.

ПОД ОКНОМ.*) — ПОДЪ ОКНОМЪ.

(Из поэзии др. Францета Прешерна).

Луна спит
Кладно бие
Трудие позне уре вже.
Пред незнае
Срчине ране
Меня спати не пушта.

Ты си крива,
Любезнива
Дѣвлица невеселена.
Ты же раниш,
Ты ми браниш,
Да не морем спат дома.

Образ милый
Твой по силѣ
Ми не видно пред очми.
Вадохумче
Срце врже
Видно х тебѣ хрпени.

Ако снава,
Най бж здрава,
Че же скуша, пѣч не дѣ;
По не згубѣ,
Ако любви
Друга, пжкне ми срце,

К окну приди,
Друг не види
Ко небешке звѣздиса.
Ся прикажи,
Аль совражи
Ме срце, повѣй, аль не ?

Ии ми vzdigni,
Ржкој мигни,
Че боиш са говорит ! —
Ура бие,
К окну нѣ те,
Кай сирота чем сторит ?

В храм поглайте,
Ми повѣйте
Звѣзде, рѣс ли она сии ?
Аль послуша,
Ме ли скуша,
Аль за другага гори ?

Мѣсяць пымень,
Съ башни слышенъ
Линь часовъ усталый звонъ.
Были чужды
Сердцу нужды,
Нынѣ съ нихъ пропасть мой сонъ.

Ты виновна,
Страсть любовна !
Дѣвица жестокая,
Ты терзаешь,
Завлекаешь,
На твой судъ явился я.

До могили
Образ милый
Твой пребудеть предо мною.
Подневольню
Сердце больно,
Вѣкъ тоскуеть за тобой.

Выидь нѣмножко
До окошка !
Видитъ насъ линь звѣздочка.
Покажися,
Изяснися,
Любишь или нѣтъ меня.

Дай любовный
Знакъ условный,
Коль боишься говорить !
День подходитъ,
Не выходишь
Мнѣ она зарей свѣтитъ.

Въ дождь взгляните,
Мнѣ скажите,
Звѣзды, правда-ли, что спитъ ?
Аль внимаеть,
Некушаеть
За соперника горитъ ?

Спншь-ли сладко
Въ прокъ, косатка !
Ко ли ускусь, не ронцу.
Но погубишь,
Если любишь
Ты другаго, жизнь мою.

*) Tu imajo čitatelji priliko primerjati na cirilico prepisani izvirnik z ruskim prevodom. — Op. ur.

ФРАНЦЪ ЛЕВСТИКЪ.

Мартинъ Керпанъ.

Народный разсказъ.

Переводъ съ словенскаго М. Хостиника.

III.

Вѣзжая въ столицу, Керпанъ замѣтилъ, что тутъ всѣ въ траурѣ, понутивъ голову, ходятъ по улицѣ, точно муравьи, когда разнесли ихъ муравейникъ.

— О чемъ горюете, добрые люди ? — спросилъ у нихъ Керпанъ.

— О, Бердаусъ, Бердаусъ ! кричали всѣ въ одинъ голосъ. Сегодня онъ убилъ цесарскаго сына. Вышелъ, бѣдняга, на поединокъ къ чудовищу и погибъ, какъ многіе другіе богатыри, выходившіе въ бой на защиту родной земли.

Керпанъ велѣлъ ѣхать какъ можно скорѣе. Въ одинъ мигъ онъ очутился передъ цесарскимъ дворцомъ, вели-

чина и красота котораго поразили Керпана. Передъ воротами стоялъ караулъ, который тотчасъ прокричалъ, что приѣхалъ Керпанъ. Передъ этимъ уже двѣ недѣли никого не впускали во дворецъ — кромя самыхъ близкихъ лицъ.

Цесарь, повиднмому, ожидалъ Керпана ; едва слышавъ крикъ караула, онъ сейчасъ-же выбѣжалъ на встрѣчу Керпану и повелъ его во внутреніе покои. Чудно показалось тамъ все Керпану, лучше чѣмъ въ церкви, — глаза его разбѣжались.

Цесарь спросилъ у него : — Керпанъ, узнаешь ли ты меня ?

— Какъ не узнать! Въдъ только два гола прошло, какъ мы видѣли другъ друга. Вы, слава Богу, хорошо поживаете, если судить по вашему лицу!

Вдохнуль цесарь и промолвилъ: — На что здорově, когда все пошло прахомъ! Въдъ ты уже слыхалъ про великана? Что будетъ съ нами, если и дальше такъ пойдетъ? Въдъ сына онъ убилъ у меня, подумай!

— Что будетъ? А будетъ то, что голову снимемъ этому великану. Вотъ что будетъ!

— Да, грустно проговорилъ цесарь, — еслибы это сбылось! Но, кажется, нѣтъ на свѣтѣ богатыря, который сразилъ бы Бердауса.

— Почему же нѣтъ? Говорятъ, что на свѣтѣ все есть. Даромъ что я бѣдняга, а такъ намну ему бока, что въ другой разъ и не подумаетъ буневать, тутъ въ столицѣ, ей-ей!

— Такія смѣлыя рѣчи понравились цесарю, но онъ не совсѣмъ еще вѣрилъ въ Керпана.

— Что ты силенъ, сказалъ цесарь, въ этомъ я не сомнѣваюсь, но вотъ что меня смущаетъ: Бердаусъ съ дѣтства привыкъ къ оружію, а ты только бруски да губки развозилъ по Краинѣ: колья и меча ты, небось, и не видалъ, развѣ только на иконахъ въ церкви. Какъ же ты думаешь бороться съ нимъ?

— Не бойтесь, государь! сказалъ Керпанъ: — какъ я выйду и с чѣмъ противъ великана — это ужъ мое дѣло! Не боюсь ни коня, ни меча, ни другого оружія!

Повеселѣлъ цесарь и крикнулъ:

— Эй, вы! подавайте сюда полъ-кварти вина, хлѣба и сыру! Ышь, дескать, и пей, а потомъ пойдемъ выбирать оружіе.

Но Керпанъ нахмурился. Полъ-кварти вина такому молодцу! подумалъ онъ. Но, противу всякаго ожиданія, ничего не сказалъ: ему, вѣроятно, приходилось слышать, что благородные люди мало ѣдятъ и пьютъ, потому что все ѣдятъ и пьютъ, когда и что угодно.

Принесли пить и ѣсть: заломъ вынулъ Керпанъ полъ-кварти вина, съѣлъ хлѣбъ и сыръ и всталъ. Цесарь тутъ сразу смекнулъ, что такому-де силачу нужно всего побольше, и съ тѣхъ поръ Керпану давали ежедневно: два окорока, полъ барана, три утки и корки съ четырехъ хлѣбовъ, испеченныхъ на маслѣ и яйцахъ — мякиша онъ не любилъ; вина же всегда подавали столько, сколько онъ могъ выпить.

IV.

Прійдя съ цесаремъ въ арсеналъ, Керпанъ увидѣлъ тамъ сабли, мечи, брони, шлемы и тому подобное. Долго онъ выбиралъ; но что ни схватить, все ломается въ рукѣ. Цесаря даже въ дрожь бросило, когда онъ это увидалъ. Въ концѣ концовъ онъ однако осмѣлился спросить: — Ну, скоро-ли выберешь?

— Что тутъ выбирать-то, отвѣчалъ Керпанъ. Это все игрушки; не годятся онѣ ни для Бердауса, ни для Керпана. Нѣтъ-ли у васъ чего-нибудь получше?

Цесарь съ удивленіемъ замѣтилъ: — Если это для Керпана не годятся, то ужъ и не знаю, какъ быть.

На это Керпанъ сказалъ: — Знаете что? покажите мнѣ какую-нибудь кузницу.

Цесарь повелъ его въ кузницу, которая находилась тутъ же на дворѣ — у такихъ господъ все подъ рукой. Конь-ли раскуется, починить ли или перековать нужно что-нибудь, вотъ тутъ и кузница, и молотъ, и наковальня.

Керпанъ взялъ кусокъ желѣза и самый тяжелый молотъ, который кузнецъ поднималъ всегда обѣими руками: у Керпана-же онъ зазвенѣлъ въ одной рукѣ, точно косу отбиваетъ.

— Ну ужъ молодчина! говорили другъ другу присутствующіе; даже цесарь радовался, что въ его царствѣ да нашелся такой силачъ.

(Продолженіе будетъ).

Bog hrani svoje pomazance.

Iz Rusije.

Po pòvodu bezbožnega i bezumnega atentata japonskega fanatika na ruskega carjeviča „Nov. Vr.“ piše:

„Danes je den gorečega sočutja k nasledniku carjeviču vseh, koji so zvedeli o strašni nevarnosti, protivši njegovemu življenju; danes je den molitve i zahvale Gospodu za ohrano

dragega, vsakemu ruskemu človeku življenja naslednika prestola od roke fanatika, koji se je našel med blagodušnim japonskim naseljenjem. Podrobnosti tega strašnega dogodka še niso znane, pa menda bo gotovo, da je to delo divjega fanatizma, sovraštva k Evropejcem, kojega žrtva postal je

gospodar naslednik. Naj mu bo v tolažbo globoko i jedno-dušno sočutje, katero mu izjavlja vsa Rusija, i goreče molitve za njegovo zdravje i rešenje, katere pošilja vsa Rusija Vsevišnjemu. Vsa Rusija bo trepetno pričakovala podrobnostij o stanju njegovega zdravja i bo še z večim sočutjem sledila za njegovim vzratom domov, pod streho njegovih svetlejših roditeljev, o bezpokojnem čuvstvu kojih nam pač ni treba govoriti. To čuvstvo je pač vsakemu preumevno, i ni moči izraziti ga z besedami. Čuvstva očeta i matere k vzljubljenemu sinu, kdo bi jih neki izrazil, kdo vzel si bi to nalogo, posebno pri tacih izključnih okolščinah, ko jih je usilila dolga razloka, ko je nesreča pripetila se tako daleko, v tuji deželi, ko ni samo nemožno uvideti skoro sina, podvrgšega se strašni nevarnosti, no ko je težavno polno i skoro zvedeti vse, kar bi želelo očetovo i materinsko srce, i kar bi vspokojilo i utolažilo to bolno, prebolno srce..."

Ta v vseh obzirih primerni izraz globoke skrbi i žalosti o nesreči, katera je pretila ruskemu carjeviču, priredil je vaš prepokorni sluga o svojem času; pa po mnogih poslih koncem šolskega leta mu ni bilo možno odposlati ga po naznačenju.

V 10. št. je „Slov. Sv.“ zabeležil ta strašni dogodek v predalu novic iz vsega slovanskega sveta, zabeležil ga je kratko, more biti zato, ker je pričakoval bolj obširnega poročila od kacega dopisnika svojega iz same Rusije. Ker se doslej ni oglasil nikdo iz družih vaših prijateljev, pošiljam vam, kar je vam bilo namenjeno, i sedaj, da si uže nekako post festum, da bi nikdo ne mogel očitati nam, obrusevšim Slovencem, da smo v svojih poročilih slovanskemu listu prepuštili take reči, o kojih so pisali povsod, celo neprijatelji slovanskega gibanja i življenja.

Pripravljam (pristavljam) samo, da podrobnostij o atentatu na življenje carjeviča, krome (razun) teh, koje

ste kratko uže sami priobčili na rečenem mestu, tudi v ruskih listih ni bilo. Pač pa je ruska žurnalistika jednodušno negodovala, i sicer negodovala silno, negodovalo je občinstvo, negodoval je narod, negodovala je vsa pravoslavna Rusija, katera se je le križala, ko so jej brali manifest o novi veliki milosti božji k ruskemu carskemu domu i k ruskemu pravoslavnemu narodu...

Začetkom si je vsak po svojem razlagal zločinstvo: nekateri so mislili o sibirskih, političnih begninih, drugi o Poljakih, tretji o Židih, četvrti o Nemcih, dokler se splošni glas ni ostanovil (ustavil) na Kitajcih i Angležih.

Poslednja slutnja našla si je svoj izraz celo v novinah. Antagonizem med Rusijo i Anglijo-Kitajem v Aziji se zares ne manjša, pač pa se od dne do dne večja. Sibirski železna proga je zavsem zmešala možgane angleškim i kitajskim trgašem. Anglija kliče si na podmogo (pomoč) ves svet, a s Kitajci igra i se miluje podobno stari kurtizanki.

Ko je carjevič potoval po Indiji, so spretni politiki i domoljubi kar strmeli i majali z glavami... Menili so, da angleška zavidnost i oholost moreti pridržniti se na veliki zločin... Pa čez Indijo mu je osoda bila mila, i nesreča ga je skoro dognala ravno tam, kjer je nikdo ni čakal. Se ve da točni i natančni kritiki se taki i jednaki razgovori ne podajajo; pa naj bi bilo to kakor koli, nekaj resnice pa se vselej skriva za podobnimi prapori, i vsi Boga hvalijo, da se je ta strašna groza predvidenja božjega zvršila tako rano, tako srečno. Tukaj je božji prst naravno pokazal tem, kojim gre, da bi bili previdni, kolikor je največ možno, da bi po daljnji Sibiriji, posebno v blizosti kitajskih mej, hranili upanje Rusije, kakor zenico oka... Da, veliko je navdušenje, s kojim sibirsko naseljenje srečava i sprejema svojega bodočega vladarja i dobrotnika; pa hudoba si nikoli ne zna pokoja,, ergo videant consules!...

Božidar Tvorcov.

O srbski narodni pojeziji nekaj.

Po predavanjih Adama Mickiewicza v Parizu leta 1841.¹⁾

Pripomenek.²⁾

Najzanimiveja v povestnici južnih Slavjanov je dogodivščina *Srbije*, a posebe vladajoče njej dinastije Nemanjičev. Ta vladarska rodbina ohranjala je v onih pokrajinah od konca XII. pa vse XIII. in še v XIV. stoletje jedino to slavjansko državo ob doljnem Podunavju nezavisno; da pač njej so se zaverjavale i mnoge sosednje dežele. Srbska nadoblast se je raztegala uže od Jadranskega morja do Grških gôr in blizu do reke Dunava.

¹⁾ Vorlesungen über slavische Literatur und Zustände. I. Theil. Leipzig 1849.

²⁾ Naslovi pojedinim oddelkom v tem spisu so od prevoditelja.

Ali skoro navalijo azijski Turki na komaj ostalo carstvo srbsko, in države nezavisnost bila je s političnim nje bitjem vred pokopana v ljutem boju na *Kosovu*. Poginili so knezi in vojvode; a boljarji in svečeniki in v obče vse, kar je bilo boljšega v narodu in je grozno propast preživelo, moralo je zapustiti zemljo in zavičaj, pa je s seboj neslo vse blago in književne spomenike, da vso moč in celo sam spomin na narodnostno predanje. Ostalo je le preprosto ljudstvo, odsekano od svoje prošlosti, ker ni znalo čitati ter ni moglo doznati za dela svojih prednikov; a oddeljeno tudi od bodočnosti svoje, ker ni imelo več političnega življenja.

Razven tega je neoporečni poraz na *Kosovu* tako potresel dušo srbskega naroda, da mu je izbrisal vse druge

spomine iz pameti, in vsakolika narodna poezija njegova tóžno blodi samo okolo jednega jedinega groba na Kosovem polju. Povest davnih tukajšnjih dogodkov bojnih je čudovito živa in v spominu naroda. Srbu še i danes, gredočemu po tem polju, solzi se oko, a on ti govori o tem boju, kakor da se je ovršil šele včeraj. Kosovo zavzemlje v srbski poeziji isto mesto, katero ima v španjolskoj Xeres de la Frontera: le na nesrečo nimajo Srbi svoje Toloze.

To pa velja vendar samo za višo poezijo, za národni epos; lirika ni prejenjala cvesti v teh pokrajinah. Srbi sestavljajo nabožne hvalnice in pesme ljubavne, dà opevajo celó slavna dela prednikov svojih in svoje čine; a poezija, katera se bavi le s slavo tega ali onega plemena, te ali one obitelji, ne zasluđuje vzvišenega imena národnega pesništva, kajti ne omenja stvarij, tičočih se niti vsega kristijanskega sveta niti vsega naroda slavjanskega. Zatorej je srbska literatura ostala samo v ljudstvu, in more se reči s Kolarjem da, ako v drugih deželah pisatelji zlagajo pesme za narod, peva na jugu Dunava narod za pesnike.³⁾

Povestnica pa pesma junaška.

Življenje in dela pojedinih članov iz hiše *Nemanjičev* vse do smrti poslednjega nje potomka, predmet so torej národnemu pesništvu srbskemu, mnogo in raznovrstno opevana po národnih pevcih v takozvanih *junaških pesmah*.

Nó, primerjamo li ta pripovedanja národnih pesnikov srbskih s poročili bizantskih in drugih letopiscev: nahajamo za XIV. in tudi uže koncem XIII. veka mnoge različnosti, dà naravnost protuslovja med njimi. Narod si v pesmah svojih domišlja prošlost svoje zemlje dosta drugače, nego li nam jo prikazuje *povestnica*. Kralji in vojskovodje imajo druga imena pri Grkih in druga pri Srbih. Časih je težko, dotične dvojake vesti o istih činih dovesti v sklad, in katero li da je verjetnejše, tudi se ne daje tako lahko določiti. I tu i tam se stvar pripoveda po svoje, pa vendar govori pravo. Pisatelji črtajo, tako rekoč, sliki samo osnovo a pesniki jo rišejo z živimi barvami. Tuji povestničarji uničujejo posebnostni značaj, ker odvajajo obče nazore od notranjih národnih čuvstev; narod pa je ohranil le glavne lastnosti svojih junakov, povzdignil jih do idejalne veličine in izrazil v njih osebah národne čute: pesniki ločijo povest domovine od vsake postranske misli, zožujejo s tem obzorje, a to da ga tem laglje pregledujejo z umišljavo. Prilčno bi se mogli tuji pisalci srbske povestnice prispodobiti z onimi zemljepisci, kateri na zemljevidu zlasti rišejo reke in gore kake dežele; národni pesniki pa s slikarji, kateri nam predočujejo živ prizor krajine in podobo nje obnebjá ⁴⁾

Na ta način je povestnica povse prešla v poezijo, kedar poslé propasti carstva v Srbiji ni bilo ne kraljev ne političnih strank in knjig. Kristijanska vera dobila je najpreje

nekakšno mitologijsko obliko, iz njenih legend, čudežev in svetcev vzobrazili so pesniki nekaj Olimpu podobnega. Iz dogodivščine vzete osebe vzrasle so zatem v izmišljenem blišču. Car Dnšan n. pr. oni otcemorec, ošabnež, okrutnik, velja za vzor slave in veličastva. Pesma ne omenja nič o njegovih zločinih v rodbini, kakor je tudi Homer zamočlal domače pregrehe Atrejičev, prepustivši to stvar poznejšim pisateljem žaloiğer. V povestnici malo znani Jug Bogdan je srbskim pesnikom čestit stavec, z devetimi vrlimi sinovi, kakor nekaj Ajmon otec mnogih slavnih vitezov. Knez Vukašin se pokazuje premetenega politika in bojnika, nekako kot slavjanski Odisej. Kralj *Lazar* predstavlja dovršen primer viteza in pravega junaka; v njem vidimo idejal tedanjih kristijanskih čuvstev. Čist, pobožen in hraber liki Godfried Boullionski, je pri tem še naravi slavjanske ter ljubi gosti, petje in sijaj, uprav tako kakor i njegov narod. Vse je v njegovi pesenski povesti čudovito: i rojstvo njegovo i proslava njegova i njegova smrt. Po ljudskem mnenju je bil on postranski sin carja Dušana, od žene plemenitega roda, ki je vzgojen gospodičič na kraljevem dvornu, oženil se s hčerjo slavnega Juga, Milico, katero mu je ta le dal, ker je tako namembo čital bil v knjigah starostavnih. Lazar je pozneje kot mučenik za svoj narod pridobil si obče veleštovanje. Pesniki ne znajo ničesar o tem, da so ga bili ujeli Turki; pa vsejednako mislijo, da je pal na bojišču, in pripovedujejo čudesa o njegovem junaštvu.⁵⁾

Da se pojedini pesenski, ulomki sestavljajoči národno epopejo srbsko, zvrsté v neki določen *red*, moralo bi se začeti s pobožno legendo o zidanju cerkve v Ravanici po carju Lazarju. Za to povestjo, ki uže daje slutiti prihodnjo nesrečo, bila bi pesma, v kateri sultan Amurat padé na Kosovo ter piše Lazarju naveščajoč mu vojno. Tu bi se moglo dodati, kako Lazar, vprašan od Bogorodice, izvoli si carstvo nebeško. Sedaj napravi Lazar v Kruševcu vsej gospódi sijajno gostbo, pri kateri se uže svadita vojvodi Miloš Obilić in Vuk Branković. Obilić gre v turški tabor, da umori Amurata. Lazar makne vojsko na Kosovo. Prva javljata o bitki — ki se različno pripoveduje — dva sokola carici Milici; a nato dospé še sluga Milutin, ves ranjen, z žalostnim glasom, kako vsled izdajstva Brankovičevega „i pogibe srbski knez Lazare, i njegova vsa izgibe vojska.“ Končuje pa ves epos s Kosovko devojkó na bojišču, s katero pripovestjo bi se tudi završevala Srbov doba junaška.⁶⁾

Po propadu srbske samostojnosti in prema koncu skupnega junakovanja pa dogodjaji vsega naroda niso več glavni predmet pesništvu; nego ljudska domišljija si izbira kakega posamičnega moža, skuplja v njem svoja mnenja ter ga nareja za zastopnika dotične dobe. Tako se med osebami v tem pesniškem krogu posebno iztiče *Kraljević Marko*, t. j. kralja Vukašina st. sin.

S to prečudno osebo Kraljevića Marka predstavlja nam

³⁾ Str. 34. 35.

⁴⁾ Str. 181.

⁵⁾ Str. 182.

⁶⁾ Str. 194. sl.

se v srbski narodni poeziji usoda in stanje Srbov, kateri Grke črtijo, Latinov se bojé a Turkom robujejo. Marko se poturči, in pesma ga opeva kot poturčenca; in zgodovinski je res ta kraljevič bil prestopil k Turkom, dà pobit celó je bil v neki bitki s kristijani. Vidimo ga torej kot slavjanomuhameđovskega junaka; a to je povestnica poturčenih slavjanskih pokrajin, kakor Arbanije, turške Bosne itd., katerih prebivalci, dasi čislajo koran, Turkov ne morejo trpeti, in pri vsaki priliki vstajajo na padiša-ja. Sultan sam se boji Marka, pa ga bogato obdarja, in to je prispodoba razmerju med sultanom in janičarji. Marko je pozneje jadral na vstok, boril se v Egiptu, potoval po zemljah azijskih; to so pa čini slavjankih vojsk, poslanih v Malo Azijo, in čini mame-lukov, med katerimi je bilo jako mnogo Slavjanov. Tudi pesenski in bajeslovni konec tega junaka more se prilikovati dogodbam povestnice in pa bodočnosti v njem posebljenega naroda. Kakor trdé pesniki, živel je Marko tristo let, torej blizu do začetka XVIII. veka; upravo v tem času pa je tudi izginil poslednji ostanek samostojnosti podunavskih Slavjanov, celó naslov srbskega despota je bil odpravljen.⁷⁾

Vendar poleg národne pesme Marko ni bil ubit od turške roke, umrl je odločene mu od Boga smrti, katero Srbi imenujejo staro morilko junakov. Preminil je pod jelo na neki gori blizu morja, in menih Vasilij je pokopal truplo mu v Hilandaru na gori Atoški. Druge priče pa trdé, da Marko živi še dandanašnji ter se še prikaže kedaj. Povse tako je tudi z narodnostjo Srbov, ona je obmrta ali bolje zaspala v gorah. Ko je bilo srbsko carstvo uničeno v ravninah, zatele so se povestniške in pesniške tradicije onih srbskih krajev k Črnogorcem in prebivalcem nekaterih strani primorskih.⁸⁾

Narodna pesma srbska še peva tudi o *grškem* cesarstvu in o deželah *Latinov*. Pa tudi tukaj se poezija razločuje od povestnice v marsičem.

⁷⁾ Str. 216. 225. sl.

⁸⁾ Str. 227.

Pesniki ne poznajo cesarstva grškega kot takega; oni znajo le za carja, kateri se jim kaže osebo častito, modro. O vitezihih grških ne govoré, nego se pečajo samo z grškim verstvom. Grška kot cerkev se dostakrat pojavlja v srbski pesmi. Atoška ali Sveta gora, sredi oblasti turške, posvečen je kraj, kakor n. pr. Delfi ali Lezbos slavjanske Grecije. Tà predel, v katerem živé sami menihi — kakih 6000 njih — ima mnogo cerkev in samostanov, katerih so več pozidali srbski vladarji, čuvali jih in branili, ter so nekateri tudi v njih umrli kot redovniki.

Zapadni svet mislijo si Srbi kot torišče romantiških dogodkov in viteštva; kajti kristijanski duh junaški, ki ga tako obilo nahajajo v svoj povestnici, nehoté jih spominja Latinov. Gotovo se je zapadni vpliv na Slavjane pokazal za njih bojov s Turki; provzročili so jih bili tedaj križarji razbijajoči na potu skoz njihove dežele. Prva križarska vojska je šla skoz Srbijo, in nemški vojvode so spotoma privzeli za boj proti nevernikom slavjanske prebivalce. Slavjani so kazali sočutje za vojake križarje, akopram so se spoprijemali njihovi gorjani v posamičnih bitkah z neurejenimi tolpami evropskih vojsk. V dobi pa, o kateri tu govorimo, ni bilo videti v teh krajih nikakih takih oboroženih vojakov na prehodu, in nazori Srbov so se povse izpremenili. Preje se jim je zapad predočeval v cesarjih in vitezihih frankovskih; sedaj so postale Slavjanom Benetke predstaviteljica bogatstva, umetnostij in moči zapadnih dežel. Benetke so jim država bojevita; dože vlada v njih. Njegovi sinovi, bratje in vsi sorodniki so za nje najimunitnejše osebe. Dože ima zmerom neizmerno blago, drži si veliko brodovje in mnogobrojne vojske za plačo, služijo mu celó polki, nabrani iz Slavjanov. O vsem tem nam pripoveduje dolga pesma: „Ženitba Maksima Canojeviča“, sina srbskega kneza na Žabljaku, s hčerjo beneškega dožeja, kakor tudi o raznih nesrečah, ki jih je provzročilo tako petje.⁹⁾

(Konec pride.)

⁹⁾ Str. 236. 237.

Dodatek k „Pismu uredniku“.

Moje odkrito pismo k uredniku tega lista¹⁾ dobilo je dva odgovora, ki sta mi jednako draga, pa imata razno ceno. Odgovoru mojih somišljenikov, ki se zaključuje v nekoliko pismih, jedno celó iz Rusije, pa ne od Slovenca — ne pridajem velikega pomena, kajti ináče ni moglo biti. Veliko draži mi je odgovor, ki sem ga dobil z dveh drugih strani, to je, od glašatajev dveh slovenskih strank, kajti ta odgovor je polno priznanje vsega, kar sem razlagal v svojem „odkritem pismu“ in zaključuje se v *polnem molčanju*. To molčanje, ki ni karakteristična črta ni jedne ni druge stranke v njihju vzajemnem odnošenju, pomenja popolno kapitulacijo,

popolno nevzmožnost protivorečiti mi. Istina bila je torej povedana v svojej najpopolnejšej obliki, ki ne dovoljuje nobenega objasnjenja, nobenega napada. Celó ljudje, ki se borijo z vsemi dovoljenimi in nedovoljenimi, možnimi in nemožnimi sredstvi, občutili so se pred to absolutno istino brez vsakega orožja. To molčanje dokazuje, da, ako „Slovenija“ vedno še ni zjedinjena, in ako je celo zdaj bolj razjedinjena, nego kedar koli si bodi poprej, vendar ona ni še popolnoma izgubljena, kajti v jednej ali drugej obliki ima istina k njej vendar še dostop.

Sledovateljno (dosledno), ostalo bi tudi meni le jedno: molčati. Da pa narušujem to molčanje, k temu me sili oči-

¹⁾ Glej 6. št. „Sl. Sveta“ t. l. Op. ur.

tanje, da-si jako skromno, jednega iz svojih Ljubljanskih prijateljev, da sem zadel tudi „liberalno stranko“, katera, češ, pričakovala bi tega najmanj od mene.

To me sili, da razvijam svoje misli dalje in da na osnovanju točnih dat napravim karakteristiko strank, ki v sedanji čas, vsaka po svojem, želi osrečiti i sebe i mili slovenski narod. Jaz sam bi najraje Slovencev ne delil na stranke, kajti vsi vkupe, nerazdeljeni, so le „eine imaginäre Grösse“. No kakor otroci v vsem posnemajo velike ljudi, tako tudi majhni narodeci bego ali teko za velikimi narodi in se drobé na razne stranke in frakcije, ne da bi najprej mislili o tem, da bi rasli v modrosti in kulturi in bi tako dostojno zavjemali skromno mesto, ki jim ga je odločila božja previdnost.

Tako so se tudi Slovenci razbili na konservativno in na liberalno stranko. Prva se zove še klerikalna, druga pa narodna.²⁾ No vsa ta imena rabijo se ne v pravem njih pomenu. Tako klerikalna stranka v sebi ne zaključuje, razen kanonične obleke večine svojih pristašev, čisto ničesar, kar bi spominjalo na klerika, človeka, ki ima poklic svojim čistim in nrvstvenim življenjem in pedantičnim izpolnjevanjem vseh božjih in cerkvenih zapovedij služiti primerom nam grešnim posvetnjakom. Zakaj si prisvaja zvanje konservativne, meni tudi ni umevno; ako ne konservuje zelenega graha in pariških kornišonov, ne vem, kaj ona konservuje, ko s takim ostrvenjenjem zametava in izpečava na debelo in drobno najstarše in najsvetejše pravice slovenskega naroda. Tudi mi ni umevno, zakaj se liberali zovejo za narodno stranko; niti liberalizem ni proizšel iz bistva slovenskega naroda, nego je importovano nemško zeljišče, niti narod jih ni izbral za svojo stranko, kar vsaj nekoliko dokazujejo poslednje volitve v Dunajski parlament. Slovenski liberali niso tovarišči ni srbskim liberalom, kajti k tem pripada kot jeden iz najvidnejših členov sam mitropolit Mihail, človek v najvišji stopinji pobožni in goreči zaščitnik vere svojih pradedov. Tudi se ne dajo primerjati slovenski liberalci z angleškimi; vsaj moža, ki bi mogel podati roko Gladstonu, oni v svoji sredi nimajo. Slovenski liberalizem je *zmes slovenskega narodnega duha z nemškim verskim ravnodušjem*, da-si oni ne priznavajo tega, odkar so jim spodletele prve poskušnje pred dobrimi 15 leti. Slovenski narod je udan veri sploh, t. j. udan bi bil vsakemu veroizpovedanju; religijozno njegovo čuvstvo dokazuje, da je ta narod dober, neizprijen in da bi zavzemal častno mesto med drugimi slavjanskimi plemeni, ko bi imel voditelja, ki bi ga umeli ali hoteli umeti. Religijoznost slovenskega naroda dokazuje najbolje fakt, da ga celo nedostojni služitelji vere, ki to vero kompromitujejo in sramoté na vsakem koraku, in katerih število se je poslednja leta jako umnožilo, ne mogo zbiti z nog.

No v vsakem slučaju liberalna stranka gledé naroda na svojej vesti nima nobenega greha. Ona morda naroda ne razumeva prav, no s pastirskimi listi, dopisi v židovskomenške novine, z denuncijacijami vsakega roda dozdam ona

ni blatila ni naroda, ni sebe; konservativna stranka pa ima davno vse te grehe na svojej duši. Slovenski narod, ko bi on vse to mogel in umel ceniti, nima nobenega povoda, ne spoštovati liberalno stranko ali spoštovati konservativno. Ravno tako je povedenje liberalne stranke skromno, prilično, pisava zmerna, dočim je slog nasprotne stranke ulično razuzdan, ton — neotesanih dvornikov; to so oni ljudje, katere bi Šcedrin, ko bi jih poznal, uvrstil med one, katere je zval „razbojniki perà, mošenniki pečati“.

Gledé „vere“, te svetinje slovenskega naroda, imati obe stranki razne pojme. Liberalna stranka je preverjena, da vera v p litiki nima značenja, kajti resnično je, da bi ga ne smela imeti. No dokler ste posvetna in duhovna oblast zvezani tako tesno, da se duhovna ne more ganiti brez posvetne, treba je vero jemati v poštev. Mi vidimo, da ima politika vpliv na vsa dejanja više duhovne oblasti, ki zato postopa, očitvidno, nelogično in nepravilno in na ljubo državam na jednom mestu z največo gotovnostjo daje to, kar na drugem mestu preganja z največo brezobzirnostjo in krutostjo po svojih podčinjenih organih.

Glede „vere“ ravno tako slovenski liberalci nimajo na duši greha, ki bi škodil narodu. Oni naroda ne odvrčajo od nje, in ako to trdijo konservativci, to odlično znajo, da temu protivorečijo fakti, in da oni greše mala fide. Pač pa imajo konservativci gledé vere grehov mnogo množestvo na svojej duši; naj tisti iz njih, ki more dokazati, da ga je vodila vselej v njegovih javnih postopkih, to je, v strankarskej borbi, *ljubezen* k bližnjemu, da je govoril vselej to, kar je mislil, da je trdil to, kar je videl in čital s svojimi očmi — naj tak pravednik vzdigne kamen in ga vrže v me. Liberalci imajo gledé vere *morda* negativne grehe na duši, konservativci pa *gotovo pozitivne*, mnogokratne in krajno gnjusne. Oni znajo „zakon in proroke“ od besede do besede; no zgodovina Cerkve uči, da so se k Spasitelju zbirali grešniki in mitarji; knjižniki in farizeji pa, ki so v jedno grlo kričali, da je „vera v nevarnosti“, križali so Spasitelja, da-si on ni prišel odpraviti zakon in proroke, no potvrditi jih. Slovenski liberalci so, po priznanju konservativcev, „mladi“; lahko jih torej osveti luč spoznanja. Konservativci pa so „stari“, zakosteneli grešniki, ki se ne ozirajo ni na pravo ni na levo, ni vniz ni vvrh, no na same sebe in v svojej kristalizovanej strasti ne pomnijo, ali, najbrže ne verujejo, da bodo za vsako „odveč besedo“ dajali odgovor. Oni so otcí liberalov; ko bi oni z vero postopali inače, ne rodili bi se liberali. Svojimi brezvernimi postopki diskreditovali so vero v očeh mislečih ljudij, inde liberalizem slovenski.

Konservativci so sedaj brez dvombe „gospodje položaja“. Narod jim zaupa, „vera“ jim je pomagala nedavno tje, kjer pada nebeška mana v podobi desetgoldinarskih dijet v njih žepe. Ta mana tvori čudeže in daje se, kakor nekdanj izvoljenemu narodu židovskemu samo zato, ker je bil izvoljen, tudi sedaj samo zato, ker so gospodje izvoljeni. Delati za njo ni treba iz dveh vzrokov: narod prvič je vselej zadovoljen, da le šliši samohvalstvo na volilnih shodih,

²⁾ Na Kranjskem sedaj: „narodno-napredna“. Op. ur.

vlada pa delati ne daje. Brezdelnost pa, pri dobri piči, slabo vpliva na organizem: jednemu razduje lice, da je kakor popotnik na sv. treh kraljev dan, drugega pa izsuši v makaronijevo piščalko; narodu pa je tako „treba môž, ubogemu, zatiranemu, milemu narodu“.

Naslednja resnična dogodba, slučivša se nedavno, je točna alegorija slovenskih konservativcev, ki vršé sedaj osode slovenskega naroda.

Rabin v Berdičevi praznoval je 25 letnico svoje službe. Njegovi „verni“, berdičevski židovi, hoteli so k temu svečanemu dnevu dokazati, kako iskreno ljubijo in kako globoko spoštujejo svojega učitelja in pastirja. Ves židovski kahal se je zbral, in sovetovali so se, kak dar naj bi dali rabinu, da bi ga osrečili v ta dan, in da bi jih ne pozabil on nikoli. „Vino veseli človeka, vina mu podarimo“, sklenili so naposled. Da bi pa rabin s svojimi očmi videl ljubezen in spoštovanje vsakega svojega Žida posebe, določili so, da kupijo velik sod, postavijo ga k rabinu, in vsak Žid posebe naj prinese čotaro vina in ga vlije v sod in pri tem čestita rabinu. Tako bode rabin znal, *koliko* vina je prinesel kdo, *kdo* ga je prinesel in *da* ga je prinesel, in ginjen bo tem bolj. Pritrkljali ali pritačali so sod, poklicali rabina in začeli po vrsti vlivati iz čotar v sod: vlije, čestita in gre; vlije, čestita in gre, tako od prvega do poslednjega. Rabin je ginjen do solz! Odrne pipo in si natoči v kozarec, pokuša: — voda! Nalje drug kozarec: — voda! Pokličé ženo svojo Rohlo, dá jej pokusiti: — voda! „Aj waj, ra-ines wossar“!

Čudo! čisto čudo! in to čudo je Ellochim otvoril ravno danes, v ta svečeni dan v kazen za kak velikanski greh, toži rabin.

V resnici pa je bila stvar naslednja: vsak Žid si je mislil za-se: „Ako vlijem v sod jedno čotaro vode, namesto vina, rabin te-le čotare vode, zmešane s sto čotarami vina, ne more zapaziti“. Nesreča pa je bila to, da je ravno ta misel prišla v glavo vsakemu Židu posebe, in vsak je dumal (mislil) za-se, kako je naplahal rabina in druge Žide, ki stojé okolo njega s svojimi čotarami. Tako je rabin od vsakega Žida dobil znak ljubezni in spoštovanja, vsak Žid pa je dal rabinu vode, vino pa je sebi ostavil.

Rabin — slovenski narod; sod Dunajska govorilnica. Kdo pa so Židovi?

Kdo narodu vlija vodo v sod in mu tvrdi, da mu vlija vina? Ali bode narod večno mislil in veroval, da je to — čudo?

Razbila se je tudi slovenska literatura na dotične stranke; vsi pišejo na vse kriplje, pa vendar imamo le „gazet mnogo, knigi ni odnôj“.

Organi konservativcev imajo nekoliko prospektov, klavijatur, pedalov in registrov, igrajo vsi „unisono“ ali pa „solo“, vselej allegro in fortissimo in vselej jedno in isto „vizo“ („vera je v nevarnosti“) v raznih varijacijah. Mehove goni goriški doktor bogoslovja, ravno tisti, ki schismatikov ne more ločiti od heretikov; on daje vsem vkup in vsakemu posebe sapo ali pa jo zapira in na pamet vé, koliko je zato

ali ono varicijo glavne „vize“ treba sape. Organi so oklejeni z anatemi slovenskih pisateljev, prokletji liberalcev, „carte blanchami“ Belzebubu glede liberalcev in raznimi historičnimi pomotami; tako n. pr. objavljenje, da je „Slov. Svet“ podgotavljal Poddrago dve leti *prej*, nego je začel izhajati itd. Ker mehogon oslabeva na rokah in na nogah, željno pričakuje dvizenja vode betsajidske kopeli v Ljubljani, ki mu daje perijodično nove sile, in vrhu tega še premije za druge namene.

Imajo svoja glasila tudi liberali, no napeve svojih pesmij često (pogostoma) izmenjavajo in delajo transkripcije tujih napevov s sposobnostjo muzikalnega diletanta. Originalnih kompozicij uže davno ni, tempo pa se ravna po raznih okoliščinah. Pesmi so sestavljene večidel v moll-akordih in se sučejo med *piuforte* in *pianissimo*; zato jih slišijo le bližnji slušatelji, k bolj oddaljenim pa se *donašajo* le zvoki konservativnih orgelj. Vsa ta liberalna godba je „*musique à dormir debout*“ brez vsake „*ferve*“ in brez vsakega efekta.

Iz vsake note gleda strah, da bi ne odleteli slušatelji, ki so, po mnenju kolovcdij te stranke, popolnoma zavisni od klerikalov: dokler ti hoté, in kolikor ti hoté, češ, dotle in toliko naročnikov bode. Dočim vidimo v konservativnej stranki *eminentno pojavljenje duha tovarišestva*, dočim tam spečificno „*verski*“ organi direktno ali indirektno stojé kakor jeden mož celo za zaščito pornografičnih izsledovanij na podobje traktata „o spolnej ljubezni“, pljujočega v lice javnej npravstvenosti, vidimo v dragem taboru pečalno (tužno) javljenje, da urednik tega ali drugega lista mora *sam* sestavljati pohvalne recenzije svojemu listu in jih s ponižno prošnjo pošiljati svojim liberalnim kolegam, ki jih čitatelju podajo kot *svoje* recenzije. Nedavno sem imel srečo dobiti eksemplarček takega samohvalstva, napisan z dobro znano mi roko v slogu z jedne strani Cicerona, z druge pa naravnost spominjajoč na apostola Pavla Priložen je k zbirki mojih avtografov, kot demonstratio od oculos, da se „dobro blago samo hvali“ — in celo „in verführend srböner Form“.

Takó vidimo v konservativnej stranki mnogo črt, katere v liberalnej pogrešamo; glavno dostojinstvo njeno je disciplina in energija, spremenivša se uže v frivolnost; večno se dvize vse, večno snuje semtertje, upotrebujejo stara sredstva in iščejo nova; z obetanjem denarnih nagrad, dasi dovolj suhih, začeli so agitacijo celó med slovensko mladino. Bog dá, tudi na to limanico *kdo* sede! Mladino pridobiti za-se, to je res važna pridobitev; škoda da so oni ženske tako nastrašili, in da jih odvrtačajo od sebe z raznimi umazanimi podlistki in pornografičnimi traktati, pri čitanju katerih oni lokavo napol zamizé na jednem očesu, in se tolkajo pod mizo, ponavljae, da „*nitimur in vetitum semper cupimusque negata*“. S krasnorečjem, dostojnim boljše reči, razhvaljujejo urno proizvode svojih amis-cochonov in pišejo jim mnogoštevilne zaupnice na raznih quasi-konferencijah, kjer se med drugim obligatno ponavlja zdravica onemu učenemu bogoslovu, ki jim je razodel o pravem času, da, ako se uvede grški obred, to po kanoničnem postanovljenju oni *vsí*, začensí od „očeta“

kuče-gazde doli do najmlajšega „borca za vero“ ostanejo v nekem odnošaju in statu quo ante, ali, kakor bi rekla galdka na kartah: pri svojem interesu, ki bi bil v tem slučaju po našem mnenju „pikovi“. (Hinc illae lacrimae).

Kaka stranka, konservativna ali liberalna, ima bodočnost na Slovenskem, o tem se zdaj soditi ne dá; gotovo pa je, da sedanje je v rokah *prve*. Da pa ni jedna, ni druga, ako ostane vsa, kakor je, ne prinese slovenskemu narodu mnogo koristij, ker ni jedna iz njiju ne stoji na *čisto narodnej podlagi*, in da ni jedna iz njiju ne pribori narodu njegovih pravic, to je več kot gotovo.

Ko človek pogleda na Slovensko s ptičje perspektive, vidi tam popolnoma drugo podobo nego n. pr. ob času slovenskih taborov. Da-si ti časi niso tako daleč, zdi se nam vendar, da so to „delà davno minuvših dněj, predanja starini globokoj“. Takrat ni bilo ni klerikalcev ni liberalcev, ni „starih“ ni „mladih“, bili so le — Slovenci. Program takratnih dejateljev slovenskega naroda nam je izvesten še vsem: zedinjena Slovenija in pridobitev pravic slovenskega naroda. Zedinjena Slovenija bila je od točke do točke to, kar zdaj zovemo narodna avtonomija. Le jedna historična pravica ni se takrat poudarjala, namreč pravica naša k cerkvi naših pradedov. Ni se poudarjalo, ker ni bilo potrebe. Takrat bili so vsi Slovenci svetskega in duhovnega stanu — jedno celo. Pozneje je greh nekaterih služiteljev vere spočel liberalno stranko, katera lahko reče: v grehu me je spočela moja mati. Vera se je kompromitovala in diskreditovala, zato je v Slovenijo našel vhod nemški religiozni indiferentizem, ki je nahajal piščo v vedno rastočih protivorečjih med besedo in delom verskih manijakov, katere je rodila posebna, sedaj v obče znana politika. Delovali so v tej rodečej se klerikalnej stranki tudi „Strehmajerjevi groši“, sramota, kakoršne liberalna slovenska stranka nima v svojej historiji. No kako omrženje, kako složno obsodbo teh grošev vidimo takrat na strani duhovnega in svetnega stanu! Ljudje, sinovi slovenskega preprostega naroda, ljudje vsecelo izvrstno preskrbljeni, ljudje, ki so govorili o sebi „ne hčere ne sina po meni ne bo“, stegovali so roko proti liberalnemu Strehmajerju in peli v vseuslišanje: „Podaj Gospod!“

Posledujoči časi rodili so mnogo vsake vrste „grošev“, rodili so liste, subsidovane to z jednega, ta z drugega, sovražnega narodu vira, v jednej ali v drugej obliki. Svečeniki so se podjarmili tujemu vplivu dobrovoljno ali nasilno, večidel pa dobrovoljno in le nemnogi so ostali zvesti veri in slovenskemu dubu. Nasilno podjarmljene in trpeče vsaka preganjanja zaradi zvestobe pravilom krščanskega življenja in ljubezni k rodu ima osvoboditi cirilometodijevska, narodna avtonomna cerkev. Taborski program moral se je *razširiti*, njegove točke vse objaviti glasno vsemu slovenskemu svetu. Da živé zdaj hrabri borci za svobodo naroda, za nezavisnost in čast njegovih stanov, najbolj pa stanu najlepšega, najvažnejšega, to stali bi ko jeden mož za staro cerkev, in na njih strani bili bi vsi, ne izgubivši človeško dostojinstvo svečeniki.

No ucelili so iz taborskih časov še nekateri možje, katere bi sedanji voditelji Bleiweis, Toman, Zarnik, Razlag in drugi spoznali za „plot ot ploti svojegà“, ko bi vstali iz groba; sami pa bi, vsaj ne per acclamationem, ne bili sprejeti ni v jedno, ni v drugo iz osrečujočih sedaj slovenski narod dveh strank. Dokaz imamo pred očmi: ucelešvi iz onih časov narodni junak položenje „ad acta“, in ne ostaje mu drugega, nego odpraviti se v svoje štajerske vinograde in vzdihovati: „o nationem venalem et mature perituram, si emptorem invenerit“.

Programa starih Slovencev, Slovencev taborskih časov, ni v delih ni v celem nima ni klerikalna ni liberalna stranka, ako ima sploh ta ali druga kak jasen, določen program. Staremu programu ostala je zvesta peščica massreglovanih in prognanih v nepristopne hribe svečenikov in nekaj svetskih, popolnoma nezavisnih in ne iščočih „svojà si“ svetskih ljudij, ki s prvimi živé v idealnej slogi, kot pravi sinovi naroda.

Jedva se je pojavila na svet božji peščica teh ljudij in zagovorila o starodavnih, božjih in človeških pravicah slovenskega naroda v njih polnej celosti, ko se je uže pokazalo, da je našla energičen odpor in solidarno borbo obeh strank proti sebi. Obe ste uvideli, da ona, kot prava narodna, ko čista „stranka prava“, ima in mora imeti široko bodočnost med narodom, kedar ta narod vrže mreno z očij. In tako je klerikalna stranka objavila javno in tajno vojno stranki „cirilometodijevcev“, izobražaje ali opisujoč jo narodu kot stranko, želečo pehniti narod v luterstvo, grško krivo-verije (sic!) in celó v poganstvo! Vidno je, da je slovenski preprosti narod še jako temen, da se mu trije, ko nebo in zemlja daleki drug od drugega pojmi, mogo navezovati kot eden in isti pojem. „Vlast imajočim“ pa klerikalna stranka riše ljudi s starim narodnim programom kot rusofile kot ljudi dobivajoče „rublje“ izza meje, in to govori stranka, ki je z nenasitno pogrešnostjo lovila Strehmajerjeve groše! Predpolaga se, da slovenski narod nima nobenega spomina, in da se on zadovolji s takimi absurdnimi tvrditvami, kakor patroni klerikalne stranke, katerim ona izkazuje lakejske usluge.

Liberalci pa delajo inace, kajti treba je obstreljati staro narodno stranko na korist slovenskega naroda z vseh pozicij. Tako je muto consensu sklenil sinedrijon klerikalno-liberalni: liberalci hočejo ubiti „cirilometodijevce“ s preziralnem ignorovanjem na sceni, za sceno pa z malenkostnimi intrižkami, dohajajočih do osebnega prezrenja, ...
. . . . .¹⁾ vrhogledstva in fiktivnih faktorskih računov za usluge, ki so se delale le zato, da bi svojej stranki pokazali prilično lice, in ki so skromnemu glasilu cirilometodijevcev potrebna kakor psu peta noga. Za to pa se brezplačno tiskajo recenzije, ki jih redakcije drugih listov pišejo *same* o *svojem blagu* in pošiljajo s ponižno prošnjo o uvrstiti v redakcijskem oddelu. Nedavno mi je slučajno, ali morda in

¹⁾ Tu smo izpustili epitheta ornantia, dasi smo slišali jih tudi od druge strani in so po našem opravičeni. Op. ur.

ne slučajno popala v roke taka samohvalna recenzija, pisana zares „in verführend schöner Form“, kakor da se hoče reči: ti tiskaj in slovi za literaturnega kritika in za človeka, ki res kaj čita, samo denarjev ne jemlji. Roka roko umiva: tebi slava, meni denarje. Sic vos non vobis vellera fertis oves!

Tako vidimo na Slovenskem tretjo stranko, ki pa obstaja le teoretično, ako se sodi po tem, da se ne poganja za poslanske sedeže, ki v sedanjih časih ne dajo in ne mogo dati ničesar narodu.

S točke zrenja vidnih dveh strank je imenovana oživevša in po idejah okrepljena nekdanja stranka, krajna njima obema, krajno opasna, in zato se vlečete obe iz žil ven, da bi ugonobili njeno skromno glasilo, jedna z jednimi, druga z

drugimi sredstvi. To solidarno stremljenje popolnoma karakterizuje npravstveni objem in pravo ceno obeh: more žiti klerikalna stranka, more žiti liberalna, no nekdanjo stranko treba je pokopati „à tout prix“. Ljudje, ki ne mogo v teku tolikih let ničesar doseči, želé žeti lavorike vsaj v tej destruktivnej raboti in v njej si podajo roko v vzajemno delovanje.

„Oh le naprej, pa le naprej, dokler je še vetra kej“.

Samo da — après nous le déluge!

Kdor si obeta inace, temu dokaže bodočnost, da je „glup i tup“, slep in gluha.

Roščin.

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаха.

V 138 „Mock. Бѣд.“ t. l. trdi samarski dopisnik, da v poljskem društvu so brez sumnje neprijateljska čuvstva proti Rusiji, da je pa le fantazija poljskih novin, če govoré, da so Rusi Poljakom neprijateljski. Dopisnik navaja fakto: v Varšavi Poljaki Ruse oblikavo z žvepleno kisloto, če obiskujejo svoje rusko gledališče, v Samari pa Rusi mnogoštevilni obiskujejo poljski koncert, dohod od katerega gre na to, da se uredi katoliško pokopališče.

V isti št. pa govori drug dopisnik (iz Londona) o pomenu poljske ustave od 1. maja 1891. „da je le uzakonila brezmejno gospodstvo poljske szlachte in utrdila oligarhijo v kraju. Narodu ta ustava ni dala pravic: ostalo je torej vse po starem, le samovolja szlachte da je bila uzakonjena“. A l. 1861. navel je Przeglad Powszechny mnenje lorda Broughama o tej ustavi, „da je najslabša in najzadnja iz vseh ustav“.

Vrla braniteljica ruskih in slovanskih interesov, Olga Novikova, oglasila se je o židovskem vprašanju v Rusiji. Pobija tu ne-

sramne laži, katere trosijo dobro plačani „prijatelji Židov“. Ona j gotovo vplivala tudi na Gladstona, da je svetoval svojim Angličanom, da naj pazijo v tem rusko-židovskem vprašanju, da jih ne bodo vodili za nos, da treba dobro preudariti, je-li res, kar se piše, ter je nazadnje odobril namen, da se Židje selé v Palestino. A to bi gotovo dobro bilo za nje in za nas, da bi tu brezdomovinski, brez sumnje daroviti narod nazadnje dobil svojo — domovino in bi mogel pokazati, kaj more on sam na kulturnem polju? In to bi bilo gotovo tudi zanj dobro. Zanimivo pa je, da tudi velika braniteljica Židov, „Times“, v uvodnem članku od 10. dec. 1890 pravi, „da Židje v Angliji niso bolj priljubljeni, nego v kateri koli drugi deželi“.

Izvoz ruskega žita je bil od l. 1884-1889 precej nejednak: največ (500 mil. pudov) so ga izvozili od 1. okt. 1887, 31 sept. 1888, najmenj pa (247 mil. pudov) od 1. okt. 1885, 31 sept. 1886.

C.

Ogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Cirilo-metodijski dar. Načelništvi Tržaške ženske in moške podružnice družbe sv. Cirila in Metoda ste Slovence vseh stanov in razlik s posebnim pozivom, priobčenim najprej v „Edinosti“, povabili, da bi v dan sv. Cirila in Metoda, odločili dar slovanski šolski družbi sv. Cirila in Metoda, ter de bi v tem posnemali Čehoslovane, ki takisto v dan sv. Vaclava žrtvujejo darove svoji Osrednji šolski Matici. Poziv, tudi in posebno širšemu narodu namenjen, pravi: Sveta brata sta hotela našim prednikom podati ono veliko blaženstvo, katero je prinesel Božji sin vsem narodom na svet. To pa sta hotela doseči s tem, da sta jih učila spoznavati pravega Boga ter ga moliti in slaviti v istem jeziku, ki jim je bil od Boga dan, to je v njih maternem jeziku! Dala sta jim krščansko vero ter povzdignila njih jezik v število kulturnih jezikov, poslušujoč se staroslovenščine v vseh cerkvenih obredih. Po vsej pravici slavé torej slovanski narodi sv. Ci-

mila in Metoda kot svoja narodna svetnika in največa dobrotnika. Ideje, katere sta sveta brata pred tisoč leti širila med našimi pradedi, so tudi nam, poznim njih potomcem, isto tako svete, kakor njim; mi Slovenci pa se moramo še danes, po tolikih stoletjih z vsemi svojimi silami boriti, da si ohranimo duševno dedščino po naših blagovestnikih: *svojo cerkev in narodni jezik!* Vstvarili smo si v ta namen družbo sv. Cirila in Metoda; ona je nadaljevanje kulturnega dela svetih bratov. Priporočamo torej vsem rodoljubom, društvom in denarnim zavodom in bogatejšim občinam, da odločijo naši družbi *cirilo-metodijski dar* ter ga pod tem naslovom pošljejo podružnicam ali glavnemu vodstvu v Ljubljano.

Ta lepi in primerni poziv našel je in gotovo še najde zaželeni odziv. Mnogo rodoljubov je v dan sv. Cirila in Metoda v naznačeni namen odposlalo cirilo-metodijski dar. Običajen bodi odslej dan sv. Cirila in Metoda, običajni dan

narodnega požrtvovanja, naj bode posvečen cirilo-metodij-skemu darovanju!

Sv. Cirilu in Metodu na čast so v predvečer njunega praznika Slovenci zažigali kresove, prirejali svečanosti in slovesnosti jednako, kakor drugi Slovani, posebnost tudi Hrvati in Čehoslovani. Na Koroškem je gorelo isti večer nad 200 kresov, kar kaže, da se narod prebuja in zaveda bolj in bolj. Nemški Schulverein, ki je letos zboroval v Celovcu, potem tudi proti koroškim Slovencem zasnovana „Südmark“, nestrpnost nemških liberalcev na Koroškem, ki ne dovoljujejo niti slovenskih spisov na Celovski magistrat, hujskanje priseljenih nemških tujcev, vzbujajo koroške Slovence še posebe.

Dr. Jan Peter Jordan, slavni lužiški Srb in pisatelj, je umrl na Dunaju v 74. letu življenja. On spada med prvake „noweho Serbstwa“. Pisal je uže kot dijak v „Ost u. West“, nabiral je srbske narodne pesmi, katerih je nekoliko izdal l. 1841 pod imenom „Wićazec Petr.“ Priobčil je tudi „Grammatik der wendisch-serbischen Sprache in der Oberlausitz“. Pisal in zakladal je razne časopise in knjige.

b) Ostali slovanski svet.

Trojna zveza ali tako zvana „zveza miru“ se je sedaj ponovila za 6 let. V pogodbah so neki spremembe samo v formalnostih, v bistvenosti pa je ostalo pri starem. Razni pojavi in razne izjave kažejo, da hoče z ligo miru soglasno postopati tudi Anglija. Nemški cesar je ravno sedaj na Angleškem, kjer ga proslavljajo posebe. Na Italijanskem je velik del naroda proti obnovitvi zveze srednjeevropskih velevlastij. Celó stranke v državni zbornici na „Monte Citorio“ v Rimu so se sprle takó, da so si trgali obleko in se topli do prelitja krvi v zbornici sami.

Nemčiji je pa posebno do tega, da ostane Italija v dosedanji zvezi, in posebnost, da se ne združi s Francijo. V sled ponovitve lige miru bojé se, da bi se tudi formalno ne zavezali Francija in Rusija.

Angleške velike vojne ladije so bile prišle v luke avstrijske v Trst, Reko, Pulje; odplule so potem v Benetke. Tu in tam so kazale, da je Angliji za soglasno postopanje s trojnozvezo. Nasprotno pripluje pa tudi francosko brodovje v baltiško morje, kjer se bodo vršile zdravice in odzdravice med tem in ruskim brodovjem.

V Avstro-Ogerski so vesele obnovitve trojne zveze gospodovalne stranke, namreč madjarska, poljska in nemško-liberalna. Te stranke hočejo zadušiti vsak nasproten glas in vidijo rajše, da se prikriva resnica in širi hinavstvo. V tem pogledu so se okuzile celó slovanske stranke v državnem zboru, tudi če preziramo Poljake. Poljska frakcija je dospela letos na vrhunec, s katerega je brezobzirno razkrila svoje protislovansko mišljenje. Kakó pa so potuhnene druge slovanske stranke, razvidno je iz tega, kakó so postopale proti

državnemu poslancu dr. Vašatemu, ki jedini je imel pogum, stvarno in mirno kritikovati sedanjo zunanjo politiko. Celó Mladočehi so se izjavili, da dr. Vašaty je govoril sam za se.

Najzalostneje je pa to, da se gospodovalne stranke vedejo takó, kakor da bi bilo vse to, kar odobrujejo one, vzvišeno nad vsako kritiko, in da je svet, ki ugaja njim, najboljši. Leibnitz, ako bi vedel za tako postopanje in vedenje, bi od veselja poskakoval, da je dobil njegov znani argument pri avstrijskih političkih strankah zopet popolno veljavo. Drugi, ki se ne morejo vjemati s stanjem stvari, menijo, da bodočnost razkrije, koliko je vredno to, kar je sedaj „najboljše“.

Aleksander, mladi kralj srbski, odide ta mesec s spremstvom v Petrograd obiskat carja in carsko obitelj. Car je njegov kum. Kralj se vrne menda preko Dunaja. — Slovanskim nasprotnikom se ve da tudi to ni po misli, da mladi kralj odpotuje najprej v Rusijo.

„Славянскія Извѣстія“ v 24. številu tega leta pišejo a) o našem listu naslednje: — „Slovanski Svet“, журналъ г. Фр. Подгорника почалъ на своихъ страницяхъ помѣщать словянскія статьи, напечатанныя кириллицею на чисто рускомъ языкѣ. Рекомендуемъ своимъ читателямъ это очень интересное и хорошее издание; b) o našem poskusu: „примѣненія кириллицы въ словенскомъ языкѣ“ pa to le: „Примѣненіе это вышло очень удачно и въ пользу словенскаго языка“.

Književnost.

„Petar Krešimir IV.“ Pesem iz hrvaške prošlosti. Zložil Franjo Sudarević. Osiek. Tiskara Pfeiffera C. 25 kr.

Patery knihy plodu básnických. Výbor z novověké poesie české. Uspořádal a literárně-historickými daty opatřil Frant. Bílý. Sešit. 1. Cena 20 kr. V Tělic. Nákladem českého knihkupectví Emila Šolce. 1891. To je novo podjetje, katero hoče priobčiti najdraže tvorbe novovekih pesnikov čeških. pri čemur se bode gledalo najbolj na tvorbe epiške. Ta cvetnik bode razdeljen na pet dob: na dobo priprave in prvih poskusov do (l. 1820), 2. na domoljubno pesniško šolo (do l. 1855), 3. na dobo novih gibanj in oblik, 7. na dobo epigonov (poslednje deset'etje). Peta knjiga bode obsezala izbor iz narodnih pesnij čeških, moravskih in slovenskih (slovaških). Priložene bodo tudi črtice o pojedinih pesnikih in razvoju češkega pesništva. Vseh snopičev bodé 7. Ta kritična zbirka bo ugajala tudi drugim Slovanom, ki ne morejo čitati celotnih leposlovnih del vsakega pojedinega slovanskega naroda.

Politická abeceda pro Čehy. V Praze. Nakladatelj A. Storch syn. Dobra knjiga, ki kaže, kaj je vse spadalo pod češko korono, in na kaj se omejujejo Čehi sedaj; govori o fideikomisu, o takó imenovanih fundamentalkah Hohenwartovih itd. Poučna je tudi za Slovence, katerih osoda je tesno združena z osodo Čehoslovanov.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. n za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji ceoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44